

Шкуров Е.В., аспирант
КНУ им. Тараса Шевченко, Киев

БИОТЕХНОЛОГИИ И ЧЕЛОВЕК В НАЧНОЙ ФАНТАСТИКЕ (НА МАТЕРИАЛЕ ЦИКЛА «ГЕНОМ» СЕРГЕЯ ЛУКЬЯНЕНКО)

В статье рассмотрено современное направление научной фантастики «биопанк»; на материале научной фантастики исследована рецепция вопроса влияния биотехнологий на будущее человечества. Проанализирован научно-фантастический цикл Сергея Лукьяненко «Геном».

Ключевые слова: Сергей Лукьяненко, «Геном», научная фантастика, биопанк.

Shkurov Ye.V., aspirant
KNU, Kiev

BIOTECHNOLOGY AND A PERSON IN MODERN SCIENCE FICTION

The article discusses the trend of modern science fiction – «biopunk»; on the material of science fiction. The sci-fi series by Sergei Lukyanenko «Genome» is analyzed.

Key words: Sergei Lukyanenko, «Genome», science fiction, biopunk.

УДК 81-13

Щербицька В. В., асистент
Дніпропетровська державна фінансова академія, Дніпропетровськ

ОБРАЗНО-АСОЦІАТИВНИЙ ШАР КОНЦЕПТУ МАТИ У ЖІНОЧИХ РОМАНАХ

У статті розглянуті концептуальні метафори, які формують образно-асоціативний шар концепту МАТИ. Матеріалом дослідження служували сучасні автобіографічні твори англійських жінок. Вперше було застосовано метод поетико-когнітивного аналізу тексту до автобіографічних творів.

Ключові слова: концептуальна метафора, автобіографія, поетико-когнітивний підхід.

На даний час у когнітивній лінгвістиці дослідниками розроблено декілька методик опису концептів, серед них: метод «профілювання» Є. Бартмінського; опис за предикатними зв'язками та моделюванням «діагностичних контекстів»; опис концепту за його асоціативним полем або через лексико-граматичне поле лексеми, що його репрезентує етимологічний аналіз концепту.

Дослідження концептів у різних напрямах лінгвістичної науки проводять із застосуванням різних методик, але здебільшого за допомогою концептуального аналізу. Він поєднує цілу низку різних прийомів і методик, але не є уніфікованим.

Розглядаючи літературні твори з позицій понять і категорій когнітології, дослідники зосереджують увагу на лінгвокогнітивних особливостях породження й трактування художніх текстів, досліджують взаємодію між поетичними ефектами, структурними закономірностями й тенденціями, які відбуваються в художніх текстах, аналізують принципи відтворення світосприйняття письменника та інтерпретації концептуального змісту його творів. Таким чином, когнітивна поетика слугує когнітивної інтерпретації художнього тексту та моделюванню структури авторської свідомості як креативної системи.

Методологічний апарат когнітивної лінгвістики, теоретичні засади когнітології взагалі, що відбувають інтерес науковців до процесів мислення людини, реалізації ментальної або інтелектуальної діяльності людського розуму, а також надбання різних напрямів і шкіл традиційної лінгвістики й літературознавства слугують підґрунтам поетико-когнітивного підходу. Цей підхід спрямований на дослідження семантики художніх концептів поетичних і прозових текстів.

Актуальність роботи полягає в застосуванні цього підходу для аналізу автобіографічного тексту.

Мета роботи виявити концептуальні метафори, в яких реалізовано концепт МАТИ.

Наукова новизна полягає в тому, що дослідження концепту, який був виявлен в автобіографічному текстові, за допомогою поетико-когнітивного підходу проводиться уперше.

У сучасній лінгвокогнітивній парадигмі асоціації слугують тлумаченню й розумінню поняття (зазвичай невідомого), яке відбувається на основі іншого, більш відомого та зрозумілого, тобто осмислення однієї галузі знань відбувається крізь призму іншої, що називається метафоричною концептуалізацією або концептуальною метафорою. У когнітивній лінгвістиці задля осмислення й упорядкування знань існує й ряд інших концептуальних тропів, серед яких вирізняють концептуальну метонімію та концептуальний оксюморон, однак, як показують дослідження, образне осмислення на їх основі є менш продуктивним засобом репрезентації знань.

Матеріалом дослідження стали художні твори, автобіографії чотирьох жінок (Ш. Осборн, Д. О'Дауд, Дж. Томлін, Дж. Волтерс) та чотирьох чоловіків (Ч. Крей, Р. Бренд, Р. Бренсон, Г. Ремзі).

Розглянемо декілька контекстів, в яких реалізовані концептуальні метафори (КМ).

Контекст *I didn't like her because she embarrassed me* [Osbourne 2005, 4] повідомляє про певне відношення до матері, негативне, і реалізує КМ MOTHER IS SHAME МАТИ є СОРОМ.

Говорячи про матір, неможливо не торкнутися теми розуміння та підтримки дитини у певних складних обставинах. Так, наприклад, у реченні *Even though the nudge nudge, wink wink would go on as I wheeled my baby down the street, she gave me all her support and was never ashamed of me* [D. O'Dowd 2007, 57] йдеться про цілковиту підтримку матері своєї дочки у непростий для неї час. В той час, про який йдеться, народження дитини поза шлюбом, було дуже ганебним вчинком. На вулиці всі звертали увагу на молоду матір та обговорювали її. В цій ситуації мати допомогла Діні, надаючи їй підтримку.

Майже в такій же ситуації опинилися і інша авторка (Ш. Осборн). Вона завагітніла, але не наважалася народити, тому зробила аборт. Після якого відчувала себе дуже погано, і емоційно, і фізично. Більш за все вона потребувала в цей час підтримки від близької людини – матері. Але : *In all that time my mother never came in, never so much as put her head round the door or offered me a cup of tea. It was her way of saying, 'You got yourself into it, you get yourself out'* .[Osbourne 2005, 62] її не було, про що і пише авторка. Маті не заходила до її кімнати, навіть для того, щоб запропонувати чашку чаю. Вона знала, що зробила її донька, та як жінка мала усвідомлювати її стан в цій момент, але вважала за краще не підтримувати доньку у ці важкі дні після операції. Така інтерпретація уможливлюємо реконструкцію КМ MOTHER IS SUPPORT/ NOT SUPPORT МАТИ є ПІДТРИМКА/ НЕ ПІДТРИМКА.

Наступне речення *Certainly Mum was child-like in all sorts of ways. She could not read or write much beyond a signature, and she would believe anything* . [Tomlin 2006, 24] свідчить про сприйняття матері з боку дочки, як маленької дитини, що допомагає реконструювати КМ MOTHER IS A CHILD МАТИ є ДИТИНА. Також, авторки-жінки говорять не тільки про своє особливе ставлення до матері, а й про ставлення до неї інших, а саме батька: *From the start of their relationship Mum was totally under Dad's spell. He controlled her every move. It was as though from the moment they met he owned her and could do whatever he chose with her* [J. Tomlin 2006, 23], який контролює повністю жінку, може робити з нею все, що завгодно. З ним вона стає безвладною, немов лялька, якою заправляю актор-ляльковод. Така інтерпретація реконструює КМ MOTHER IS PUPPET МАТИ є МАРІОНЕТКА. Автори в автобіографіях говорять про характер матері, наприклад: *Our mother had been very cold towards us as children, never cuddling or kissing us nor, for that matter, showing any signs of physical affection* .[D. O'Dowd 2007, 45]. Такий приклад, допомагає реконструювати ще одну концептуальну метафору – КМ MOTHER IS COLDNESS МАТИ є ХОЛОД.

Взагалі з чотирьох жіночих романів було реконструйовано 22 концептуальні метафори. У жінок, з огляду на проаналізовані концептуальні метафори, МАТИ асоціюється з: **абстрактне явище**: краса, непотрібність, таємниця, сором, безсильля, амбіція, розум; **людина**: не господина, дитина, жертва, маріонетка, мое віддзеркалення, зрадник; **діяльність**: підтримка/ не підтримка, турбота / не турбота, критика, навчання, строгість, взірець; **природне явище**: цвітіння, холод; **стан людини**: депресія.

Так, ми бачимо, що жінки асоціюють маті з дуже різноманітними речами, як позитивними, так і негативними. Їх ставлення до матері не є однозначним.

Хоча, концепт МАТИ є досить вивченим, на наш погляд, є сенс у подальшому його розгляді з точки зору гендерних особливостей за допомогою нових методів дослідження концептів, таких як поетико когнітивний метод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова Е. С. Гендерная маркированность англоязычного новостного текста (на материале современной британской прессы): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «германские языки» / Е. С. Александрова. – Волгоград, 2007. – 18 с.
2. Лотман Ю. М. Про поетів та поезії / Ю. М. Лотман // Аналіз поетичного тексту. Статті, і дослідження. Нотатки. Рецензії. Виступи. – СПб, 1996. – 846 с.

3. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови: [підручник] / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1992. – 248 с.
4. C. Kray, R. McGibbon. Me and My Brothers - Harper Perennial. An imprint of Harper Collins Publishers 77-85 Fulham Palace Road, Hammersmith, London W68JB, 2008. – 461 p.
5. J. Tomlin. Behind Closed Doors - Hodder & Stoughton. Hodder & Stoughton Ltd A division of Hodder Headline, 338 Euston Road, London NW13BH, 2006. – 273 p.
6. G. Ramsay. Humble Pie – Harper Collins Publishers. Harper Collins Publishers 77-85 Fulham Palace Road, Hammersmith, London W68JB, 2006. – 285 p.
7. J. Walters. That's Another Story. The Autobiography – Phoenix. An imprint of Orion House, 5 Upper St Martin's Lane, London WC2H 9EA, 2009. – 305 p.
8. S. Osbourne. Extreme. My Autobiography – Time Warner Books. An imprint of Time Warner Book Group UK, Brettenham House, Lancaster Place, London WC2E 7EN, 2005. – 372 p.
9. D. O'Dowd. Cry Salty Tears – Century. Random House, 20 Vauxhall Bridge Road, London SW1V 2SA, 2007. – 249 p.
10. R. Branson. Losing My Virginity. The Autobiography – Virgin. Virgin Publishing Ltd, Thames Wharf Studios, Rainville Road, London W69HT, 1999. – 507 p.
11. R. Brand. My Booky Wook. - Hodder & Stoughton. Hodder & Stoughton Ltd, 338 Euston Road, London NW13BH, 2007. – 335 p.

Надійшло до редакції 29.05. 2014

Щербицкая В. В., ассистент

Днепропетровская государственная финансовая академия, Днепропетровск

ОБРАЗНО-АССОЦИАТИВНЫЙ СЛОЙ КОНЦЕПТА МАТЬ В ЖЕНСКИХ РОМАНАХ

В статье рассмотрены концептуальные метафоры, которые формируют образно-ассоциативный слой концепта МАТЬ. Материалом исследования послужили современные автобиографические произведения английских жененин. Впервые был применен метод поэтико-когнитивного анализа текста в автобиографических произведениях.

Ключевые слова: концептуальная метафора, автобиография, поэтико-когнитивный поход.

Shcherbitskaya V., assitant

Dnepropetrovsk state fin. ac., Dnepropetrovsk

FIGURATIVE AND ASSOCIATIVE LAYER OF THE CONCEPT MOTHER IN WOMEN'S NOVELS

The article discusses the conceptual metaphors, that form image-associative layer of the concept MOTHER. Autobiographical writings by British women serve as the research material.

Keywords: conceptual metaphor; autobiography, poetic and cognitive approach